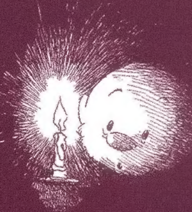
NUMMER 62 EEN UITGAVE VAN HET PAULUS ARCHIEF MEI 2015

BOUTERBODE

De geboortedatum van Jean Dulieu

In *Bouterbode* #61 vroegen we aandacht voor het tv-programma *Tussen Kunst & Kitsch*, waarin expert Paul van Rosmalen de plank flink mis sloeg door een ingebracht werk met Jan van Oort signering aan Jean Dulieu toe te schrijven. We vroegen hem of een rectificatie in een volgende uitzending niet gepast zou zijn, maar daar dacht Van Rosmalen anders over: 'Voor de uitzending – en wellicht ook voor de mij niet bekende eigenaar – is e.e.a. niet meer zo van belang; de waarde is immers vrij bescheiden.'

We kregen daar veel reacties op van onze lezers, waaronder die van Ed Veenstra op FaceBook: 'Iemand op z'n nummer zetten door hem simpelweg te citeren.'
Kern van onze 'bewijsvoering' in genoemd artikel was dat Jan van Oort nooit met zijn eigen naam ondertekende, maar altijd met het pseudoniem Jean Dulieu. In feite was dat een beetje kort door de bocht, want ooit was er een tijd dat er van een pseudoniem nog helemaal geen sprake was. Tijd voor een voetnoot dus.

Pseudoniem

'Onze' Jan van Oort tekende van kinds af aan en is daar op latere leeftijd bewust mee doorgegaan, zelfs nadat hij violist was geworden. Daarbij zal hij zo nu en dan zijn naam onder een werkje hebben gezet en dat was toen nog gewoon Jan van Oort.
Er zijn diverse afbeeldingen bewaard gebleven waaruit blijkt dat Van Oort in 1945 bewust bezig was om iets met zijn tekenwerk te gaan doen. Hij bedacht een kabouter [BOVEN], waarmee hij zo'n 200 stripachtige plaatjes maakte. Maar ook ontwierp hij figuren voor een ridder- en een cowboyverhaal [ONDER].

Onder veel van die afbeeldingen kwam zijn naam te staan. Eerst voluit 'J. van Oort' en later een monogram van de letters JvO (met een streepje onder de O). Dit laatste waarschijnlijk in vervolg op een monogramstempeltje dat hij had gesneden.
Maar hoe lang is hij daarmee doorgegaan? Wanneer besliste hij om voortaan te werken onder een verfranste naam? Met andere woorden, wat is de geboortedatum van Jean Dulieu?

Orkest

In 1976 deed de kunstenaar voor de zoveelste keer zijn verhaal over het ontstaan van zijn *Paulus*-creatie, wat leidde tot het artikel *Inleiding tot het Dulieu Dossier* (*Striprofiel*, 3e jaargang, nr.1).
Hij vertelde daarin van zijn besluit om in 1946 van pen en penseel te gaan leven. Daartoe verliet hij het Concertgebouworkest

LEES VERDER OP PAGINA 3

Beukeflipperds en andere rare snoeshanen

ANNETTE WOUTERS

Jeuk dossier!

In de extra dikke nummer 442 van *Stripschrift* siddert, piept en kniernt het. Het blad puilt dit keer uit van de kruipende, springende en sluipende hersenspinsels van Jean Dulieu en bevat daarmee heel veel *Paulus*-informatie. Het valt allemaal te lezen in het 13^e^ Dulieu Dossier van Annette Wouters, met de titel *Beukeflipperds en andere vreemde snoeshanen*. Wouters richt haar pijlen dit keer op vreemde wezens, waarvan er heel wat in de verhalen van Paulus ronddolen. Haar dossier toont ons een uitgebreid overzicht van deze creaties, ontsproten uit de geest van Jean Dulieu. In zes prachtig geïllustreerde pagina's trekt een lange stoet krielknarren, hinderdistels, klaplippen, vleerkatten, oorslibbers, mutseblessen, pliepen en heksenbezempjes voorbij. Je zou er jeuk van krijgen!

Stripschrift 442 is te verkrijgen door € 10,75 (8,50+2,25 porto) over te maken op rekening NL07 INGB 0009 3475 90 t.n.v. Stripstift te Rotterdam, met vermelding van naam, adres en Stripschrift 442.

Paulussie

Bob Frommé

Onlangs, op 24 april, nam columnist Bob Frommé in zijn krant *Het Parool* afscheid om met pensioen te gaan. Dat betekent het einde van een lange reeks mooie columns in deze Amsterdamse krant – Frommé denkt dat het er ruw geschat 1671 zijn. Meer dan eens schreef Bob over het werk van Jean Dulieu, waar hij uitermate veel bewondering voor had. Met zijn toestemming werden deze bijdragen een voor een ook in de *Bouterbode* geplaatst. De *Frommé* hiernaast verscheen oorspronkelijk op 12 december 2014. Uiteraard hopen we dat het niet de laatste keer is dat we hem in ons blad tegenkomen en we wensen hem een goede tijd toe na zijn 65e verjaardag! Bedankt voor je mooie bijdragen, Bob!

Als je een stem hebt, moet je die gebruiken; anders blijft het stil. Het Letterkundig Museum heeft opgeroepen op een favoriete kinderboeken-illustratie te stemmen. Daar maken ze een tentoonstelling van: Van Arendsoog tot Wiplala.
Ik heb gestemd. Tientallen anderen hadden hun stem al uitgebracht. Al die stemmers waren vrouwen. Ik ben toch geneigd daar een uitroepteken achter te zetten: al die stemmers waren vrouwen! Je hoort vaak dat boekenlezers in overgrote meerderheid vrouwen zijn, maar hier was niet één man te bekennen. In dit oestrogene koor, dat vooral riep om de illustraties voor de meisjesboeken over Joop ter Heul, mengde zich mijn testosteronstem. En reken maar dat dat een lyrische bariton is.

Keuzes genoeg. Het had Max Veltman kunnen zijn, of Marten Toonder, of Thé Tjong-Khing. Maar er is een tekenaar over wie ik altijd lyrisch ben geweest en die niet vaak genoeg genoemd kan worden. Hij is niet van vandaag of gisteren en zijn naam dreigt uit het collectieve geheugen te verdwijnen. Dat mag niet. Tot mijn verbijstering blijken Simon Carmiggelt, Bram Vermeulen en Drs. P al goeddeels te zijn weggezakt als je ze noemt in het gezelschap van twintigers of dertigers. En dat geldt nog sterker voor mijn held Jean Dulieu.

Dertig jaar geleden zette hij een punt achter zijn schepping Paulus de Boskabouter. *Dulieu was een geweldenaar, een bijna onbegrijpelijk groot multitalent: musicus, tekenaar, marionettenspeler, schrijver, stemacteur.*

(Zijn fascinerende, gekwelde persoonlijkheid staat prachtig beschreven in de biografie die zijn dochter, Dorinde van Oort, over hem schreef.) Dulieu was in den beginne onder zijn echte naam, Jan van Oort, violist in het Concertgebouworkest. Pas daarna schiep hij de wereld van de goeiige Paulus, die werd omringd door figuren als de pedante uil Oehoeboeroe, de praktisch ingestelde raaf Salomo, de slaperige das Gregorius en natuurlijk zijn plaaggeest, de kwaadaardige heks Eucalypta. (Kwaadaardige heks lijkt een pleonasme, maar is het niet. In menig kinderboek zijn heksen geen heksen en monsters geen monsters.). Hij kon ook alles met zijn stem. In de jaren vijftig en zestig speelde hij al die figuren in hoorspelen van tien minuten. Ik doe hem nog steeds graag na. Eucalypta met flemende stem: 'Paulussie.... Doe 's open... Ik heb een hééééérlijk drankje voor je.' En voor de televisie maakte hij er een poppenserie van. Zijn boeken zijn gebleven. Het bekendst: het bekroonde Paulus de hulpsinterklaas. *Mijn favoriet:* Paulus en de eikelmannetjes. *Met die tekeningen. Ik stem op Jean Dulieu. Of zoals Oehoeboeroe had kunnen zeggen: 'Hij is helendal nogal wel zo tamelijk buitengemeen interessant, Paulus.'*

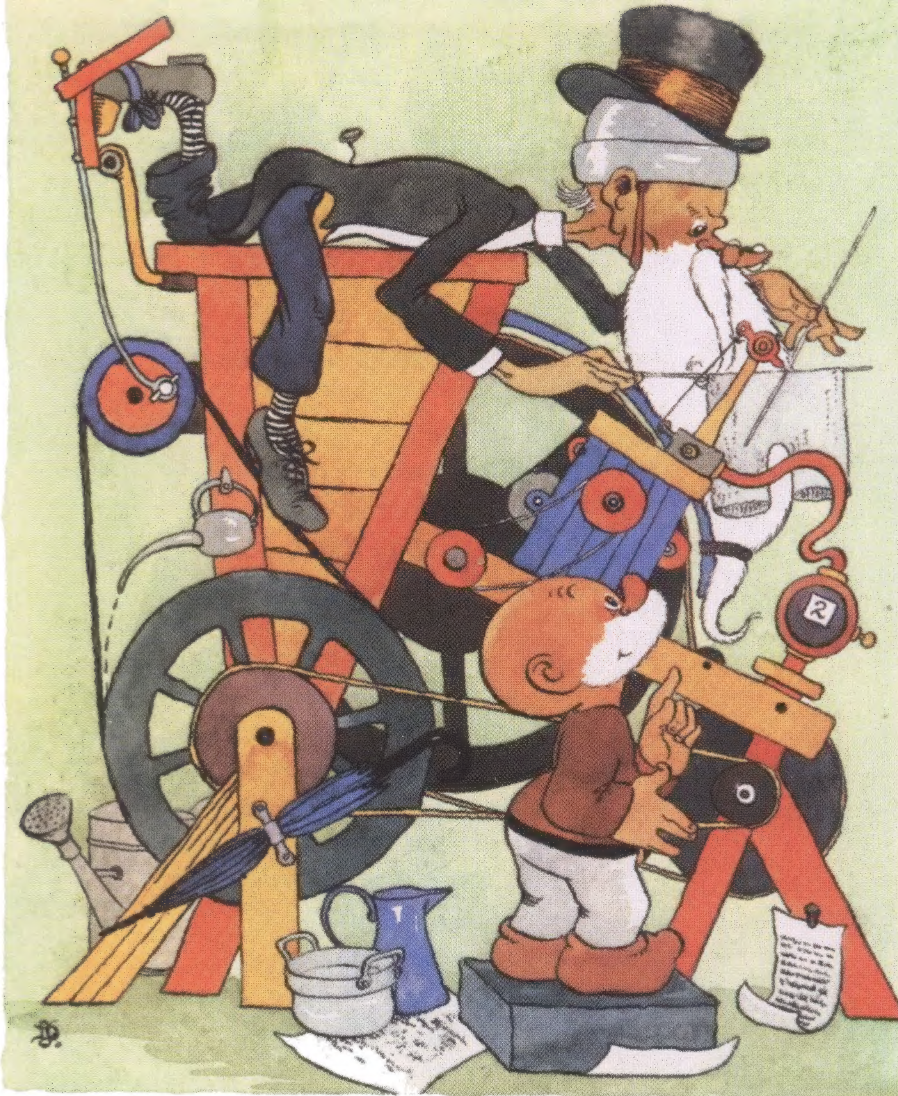
Ger

Op 20 maart overleed Ger Koop. Hij werd bijna 80 jaar. Daarmee verloor ik een goede vriend, die in de jaren zeventig en tachtig sterk heeft bijgedragen aan het voortbestaan van de uitgeverij.

Ten tijde van de laatste productiejaren van *Striprofiel*, en tevens de beginperiode van mijn *Paulus*-activiteiten, kwam ik in contact met Ger Koop en zijn vrouw Trudi, die eigenaar waren van de Amsterdamse drukkerij Presisto-Koop.
Zij stelden mij in de gelegenheid om werk dat feitelijk door een drukkerij hoorde te worden uitgevoerd – het maken van filmopnames van illustraties, het zetten van tekst en het opmaken van pagina's – zelf te doen met behulp van hun apparatuur.
Gers vertrouwen was zo groot dat ik zelfs 'buiten werktijd' in het pand aan de Amsterdamse Lauriergracht actief mocht zijn. Mijn productie moest immers tijdens 'hobbyuren' plaatsvinden.
Ger dacht altijd mee om oplossingen te bedenken als ik grafisch vastliep en sleepte zelfs mijn eerste *Paulus*-reclame-orders voor me in de wacht.
Buiten ons vakgebied hadden we ook enkele gezamenlijke interesses. De momenten dat ik met mijn eenmansbedrijf even geen boeken kon leveren omdat ik weer met het bergvirus was besmet, wist iedereen in mijn directe omgeving meteen wie mij naar grote hoogten had gestuwd.
Bedankt goede vriend, voor al je steun en de duwtjes in de rug.
Ik zal je nooit vergeten.

Meul

– VERVOLG VAN PAGINA 1

Geboortedatum Jean Dulieu

en nam de schuilnaam 'Jean Dulieu' aan, om zo onder zijn eigen naam in de muziek terug te kunnen keren indien zijn tekenavontuur zou mislukken. Begin februari 1946 verscheen de *Paulus*-strip in *Het Vrije Volk*, ondertekend met 'Jean Dulieu'.

Toch was de overgang van muziek naar tekenen minder zwart-wit dan dat Dulieu het later vertelde. Vanaf het moment dat het orkest haar uitvoeringen na de oorlog hervatte, combineerde de musicus Van Oort werk en hobby door onder werktijd portretten van dirigenten en andere orkestcollega's te schetsen.

Hij droeg op dat moment dus twee petten, maar om beide carrières van elkaar te onderscheiden maakte hij toen al gebruik van de ondertekening 'Jean Dulieu' als hij zo'n portret in de krant gepubliceerd wist te krijgen.

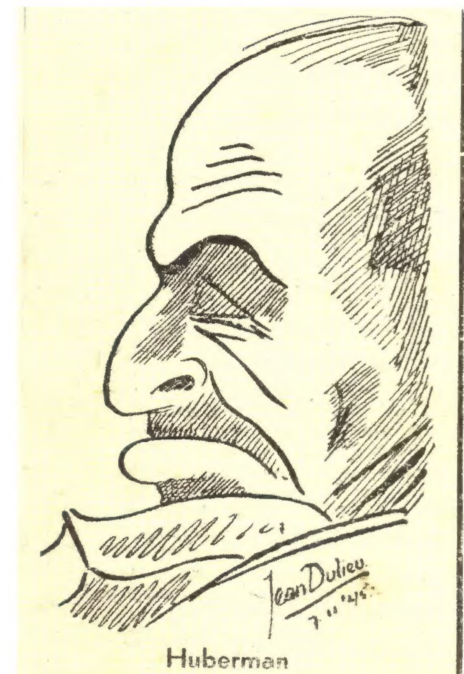
Ook in 1945 was er dus al sprake van het pseudoniem, gekozen uit angst voor naambeschadiging. De *Paulus*-strip bleek later een mooie kapstok om die naamsverandering aan op te hangen, terwijl het feit eigenlijk maanden eerder plaats vond.

Geboorte

Zijn tekeningetjes uit de eerste helft van 1945 dragen nog de signatuur van zijn eigen naam, Jan van Oort. Maar in november zien we dat veranderen als hij begint te portretteren.

Het oudste voorbeeld daarvan in de collectie van het Paulus Archief begint met een potloodschets van Bronislaw Huberman.

Deze wereldberoemde violist trad woensdag 7 november op als solist bij het Concertgebouworkest. De volgende dag werkte Dulieu het portret uit en verkocht het aan de krant, die het op vrijdag de 9e publiceerde, ter illustratie van de muziekrecensie. Voorlopig kunnen we de geboortedatum van Jean Dulieu dus vaststellen op 7 november 1945.

POST VOOR PAULUS

Een selectie uit de vele brieven en e-mails die u ons in de afgelopen periode toestuurde. De afzenders kregen de Paulus-boekenlegger toegestuurd.

Punt uit

In de Bouterbode nr. 60 schrijft u onderaan pagina 4: 'Lees hoe het avontuur verder gaat in deel 8 van de Gouden Klassiekers.'

Ik heb zelf de verhalen uit het weekblad Eva *in mijn bezit. Maar daar zit tussen* Paulus wordt verstandig *en* Het rusthuis van Kokkie Baard *nog het verhaal* De stekenteller.

In het begin van deze aflevering wordt gesproken over dat Paulus zijn 'vacantiekoffertje' pakt voordat hij naar het rusthuis vertrekt.

Ik vroeg mij af hoe dit zit. Niet hoe een stekenteller werkt, maar waarom dit verhaal de Bouterbode *niet heeft gehaald. Misschien dat er een steek is gevallen?*

Cornelis Drijfhout
OLDEKERK

Steken hebben we dit keer niet laten vallen. Wel een *Paulus*-aflevering, omdat *De stekenteller* weinig toevoegde en we de jaargang op deze manier mooi konden afronden. De enige grap die nu een beetje blijft hangen is die van het breien.

In de *Makreel*-uitgave vraagt Paulus op bladzijde 11 of ze in het rusthuis breien. Dat is eigenlijk een voortvloeisel uit genoemde *Stekenteller*-aflevering uit de *Eva*.

Paulus stelt zich in die aflevering voor wat hij in een rusthuis zoal gaat doen: 'Zitten, waarschijnlijk. En knikkebollen.'

'En breien,' voegt Oehoeboeroe daar aan toe en verwijst hem naar professor Punt, die een stekenteller heeft gebouwd.

De geleerde ligt boven op z'n breimachine en geeft bij elke steek een trap naar achteren, waardoor deze geregistreerd wordt .

'Waarom draagt u eigenlijk een valhelm', vraagt Paulus de geleerde.

'Voor als er een steek valt,' antwoordt de professor onverstoorbaar.

Paulus snapt er geen steek van en is het hele voorval alweer vergeten als het *Makreel*-avontuur begint.

– DE REDACTIE

SALAMO WIL TROUWEN - door Jean Dulieu

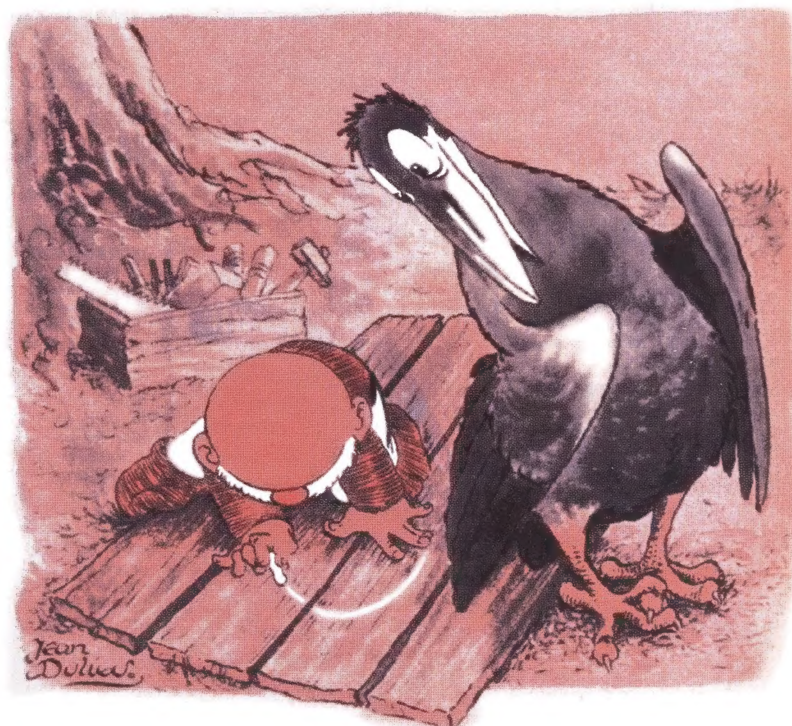

Nu moeten jullie niet denken, dat Paulus zich verveelde, toen Pieter vertrokken was. Er is in zo'n groot bos een heleboel te doen en zeker als de lente nadert.
Dagenlang was Paulus druk in de weer met de nestkastjes. Die moesten schoongemaakt en nagezien en als het nodig was hersteld worden.
Bovendien maakte Paulus er ieder jaar een paar nestkastjes bij. Er konden niet genoeg vogels naar het grote bos komen, vond Paulus. Het was er rustig en veilig, mensen kwamen er zo goed als nooit en er was altijd een boskabouter in de buurt om een handje te helpen, wanneer dat nodig was.

Juist toen Paulus zijn twaalfde nestkastje had opgehangen, ontdekte hij zijn vriend Salomo, die met een bijzonder mistroostig gezicht in een boom zat.
'Waarom kijk jij zo beteuterd?' vroeg Paulus, die al bang was voor ziekte of zoiets dergelijks.
'Het komt door al die nestkastjes,' sprak Salomo somber, 'overal hangen nestkastjes, alle vogels gaan trouwen en nestelen en eieren leggen. Alleen ik... *hm*... ik alleen... *hm*... ben alleen.'
Paulus knikte en mompelde: 'Dus niet ziek, maar wel iets dergelijks.'
'Wat zei je?' vroeg Salomo.
'O niets,' zei Paulus, 'ik stond alleen maar te denken. Ben jij niet al wat te oud om nog te trouwen, Salomo?'

'Nooit,' zei Salomo, 'een raaf is net zo oud als hij zich voelt en ik voel me vandaag erg jong.'
'O,' zei Paulus, 'maar waarom ga je dan geen nest bouwen?'
'Dat doe ik niet,' deelde Salomo mee, 'ik wil een nestkastje, maar niemand maakt een nestkastje voor mij.'
'Maar Salomo,' zei Paulus toen en hij had moeite om zijn lachen in te houden, 'jij bent toch veel te groot voor een nestkastje? En bovendien maken raven altijd zelf nesten, dat weet ik zeker.'
'Ik niet,' zei Salomo koppig, 'ik wil een nestkastje.'
Paulus streek eens over zijn bolletje, kriebelde in zijn baardje, knipoogde naar de kant waar Salomo niet zat en zei tenslotte: 'Tja, als het er zo met je voor staat, dan zal ik een nestkastje voor je moeten maken.'
'Meen je dat heus?' riep Salomo en hij deed net of hij daar helemaal niet op gerekend had.
Paulus begon meteen met grote planken te sjouwen, want dit zou natuurlijk een omvangrijke nestkast worden.
'Hoe groot moet het vliegat worden, Salomo? Zo iets?'
Met krijt tekende Paulus een cirkel op de planken.
'O nee,' zei Salomo na een kleine vergelijking, 'daar kan ik onmogelijk doorheen.'
'Dan zal ik het nog groter maken,' zuchtte Paulus, 'héb je al een ravenvrouwtje op het oog?'
'Nee,' sprak Salomo, 'nog niet. Maar als ik eenmaal een nestkast heb, komt dat ravenvrouwtje vanzelf wel.'

(WORDT VERVOLGD)

BOUTERBODE 62
REDACTIE Maarten J. de Meulder
POSTADRES Dobbenwal 47, 9407 AD Assen
MAILADRES info@demeulder.nl

ABONNEMENT – BB61 t/m 65: € 8,50 op REKENING – NL97 INGB 0003 9454 95 t.n.v. Uitgeverij De Meulder, Assen – of via aankoop in de webwinkel van www.demeulder.nl

VORMGEVING Rudy Vrooman, Zaandam
VERANTWOORDING PAULUS-ILLUSTRATIES

TIJDSCHRIFTCODE ISSN 1388-2465